

Behov av ökade kunskaper om utbildning i landsbygd(er).

Resultatrapport från kartläggning av aktuell forskning om utbildning i landsbygd inom ramen för regeringsuppdraget *Uppdrag landsbygd 2022* (april 2023).

Docent Monica Johansson (Göteborgs universitet), Professor Unn Doris Bæck (Arctic University Norge) och Professor Per-Åke Rosvall (Umeå universitet)

Inledning och bakgrund

Bakgrunden till kartläggning som denna rapport grundas på är att svensk forskning om utbildning i landsbygd är både ovanlig, ignorerad, underfinansierad och splittrad (Öhrn & Beach, 2019). Övergripande saknas det kunskaper om platsens betydelse för just utbildning och vilka förutsättningar för utbildning och framtid som där finns och hur detta kontextualiseras i och till olika typer landsbygder. De här frågorna har även betydelse för till exempel högre utbildning där olika förutsättningar för lärande kopplat till plats är centrala att belysa och problematisera. Det är också viktigt att betona att för landsbygden är frågor om utbildning och kompetensutveckling, med utgångspunkt från samhällsnivån, en central framtidsfråga.

För att få en ingång till pågående och ny svensk forskning som fokuserar på utbildning i landsbygd var idén med föreliggande projekt att specifikt kartlägga och synliggöra aktuell svensk landsbygdsforskning kopplat till utbildning. Detta för att framgent också kunna utveckla stabila nätverk inom området. Vi som arbetat med projektet, anser att det dessutom är viktigt att analysera den svenska utbildningsforskningen med fokus på landsbygd i ljuset av ett bredare internationellt perspektiv för att få flera referenspunkter. Vi gör i denna rapport därför specifika reflektioner med hjälp av professor Unn Doris Bæck från Norge. Utbildning i landsbygd är mer beforskat och tillmäts större vikt i Norge, vilket kan förklaras av både historiska och geografiska förhållanden (Beach et al., 2018).

De forskare (och de forskargrupper vi ingår i) som ansökte om medlen från *Uppdrag Landsbygd* har genomfört flera forskningsprojekt kopplat till landsbygd och har goda nordiska, europeiska och övriga internationella kontakter inom området. I forskargrupperna finns också discipliner utöver pedagogik representerade och nya regionala samarbeten har initierats. Den svenska forskningen om utbildning i landsbygd är dock, även för oss som sökte medel till projektet, sammantaget otydlig och fragmenterad. I den blogg som Sveriges Lantbruksuniversitet har i relation till sitt uppdrag om landsbygdsforskning berör endast ett bidrag specifikt just utbildning (av Elisabet Öhrn 2021-03-04) vilket kan vara ett exempel på att området

är underbeforskat, även om det är viktigt att betona att området utbildning inte är helt enkelt att avgränsa. Att identifiera och få en fördjupad bild av aktuell svensk forskning kring utbildning på landsbygd från olika discipliner/ämnen, kan förhoppningsvis, innebära framtida möjligheter att skapa större nätverk vilket då kan utgöra en startpunkt inför både framtida forskningsansökningar och regionala projekt såväl i Sverige som internationellt.

Den genomförda kartläggningen är därmed också tänkt att utgöra en plattform att samverka kring och arbeta vidare från och föreliggande rapport kan vara ett stöd för utveckling av samarbeten. Vi menar att det på sikt kan bidra till ökade kunskaper inom ett område som har betydelse både på nationell, regional och kommunal nivå. Ökad kunskapsutveckling om landsbygd har också betydelse för förskolor, skolor, andra utbildningsinstitutioner och för grupper av människor och individer (såväl barn, ungdomar och vuxna) från landsbygd vilket är grupper som inte särskilt ofta får sina röster hörda (Johansson, 2017)

Kartläggningens genomförande, frågor och utfall

Med stöd av utfallet från kartläggningen är syftet med den här rapporten alltså att synliggöra (delar av) den aktuella forskning som finns inom olika discipliner för att sedan kunna gå vidare och skapa större nätverk och initiera nya projekt. Vår förhoppning är att det särskilt kan gynna yngre forskare, då de i framtiden lättare kan finna samarbeten över disciplinränserna både nationellt och utanför Sverige.

Grunden för kartläggningen är en utskickad enkät med missiv (se bilaga 1). Detta skickades till totalt 30 svenska lärosäten, 18 universitet och 12 högskolor (se bilaga 2) som de vid utskickets tidpunkt var listade av UKÄ. Inget utskick gjordes därmed till de än mer specialiserade och mindre högskolorna inom till exempel konst.

Totalt inkom 14 svar med information och beskrivningar om det efterfrågade forskningsområdet. I några av svaren redogjordes för mer än ett projekt så information om 20 projekt (pågående eller avslutade) inkom totalt. Det kom också några exempel på forskning som inte direkt handlar om just utbildning. Trots det kan projekten ändå bedömas vara relevanta och av betydelse för området och de har därför tagits med. Tio lärosäten meddelade från central nivå att de inte hade någon forskning inom området. Detta visade sig dock inte stämma till 100 % då det i några fall ändå inkom svar från någon enskild forskargrupp på det aktuella lärosätet. Därför har endast de lärosäten där det inte alls har rapporterats in några exempel på forskning, räknats in i det antal som anger att det inte finns någon forskning på lärosätet. Sex lärosäten har inte återkopplat enkäten på något sätt (för en översikt av svar se bilaga 2).

Det är viktigt att betona att det utskick som gjordes kan sägas vara ett "grovmaskigt nät" då det på lärosäten är svårt att ha en översyn på mindre forskningsområden. Det finns forskargrupper som uppenbarligen inte har nåtts av vårt utskick. I de fall vi själva hade information om dessa forskargrupper har vi själva kompletterat med den aktuella forskningen som bedrivs och i slutändan blir det då 27 projekt som denna rapport omfattar (se bilaga 2).

Sammantaget innebär det ändå att föreliggande kartläggning inte kan betraktas som fullständig då en del aktuella forskningsprojekt troligtvis har missats. Det var för en del lärosätena uppenbarligen inte helt enkelt att administrera utskick och svara på enkäten från registrator genom hela lärosätets organisation, vilket vara extra tydligt på de stora lärosätena.

Svaren i enkäterna är i flera fall heller inte fullständiga för alla frågeområden men vi har ändå tagit med alla inskickade svar från redovisningen i analysen. I icke avslutade projekt går det till exempel självklart inte att dra några slutsatser, men det pekar ändå på vilken forskning som förekommer. Pågående eller nyligen avslutande doktorandprojekten har vi också bedömt som viktiga att belysa och kommunicera.

Frågorna som enkäten utgick från var följande:

- 1) Vilken aktuell forskning specifikt kopplat till utbildning på landsbygd finns på lärosätet?
- 2) Vilka forskningsfrågor är det som adresseras i forskningen och vilka metoder är vanligtvis förekommande?
- 3) Vilka slutsatser dras från forskningen?
- 4) Vilka forskargrupper arbetar med området, inom vilka discipliner genomförs forskningen och förekommer doktorandprojekt?
- 5) Vilka forskningsområden beskrivs som angelägna att framgent samverka kring?

Rapportens struktur, vidare spridning och aktiviteter

I föreliggande rapport finns fortsatt först en beskrivning och analys utifrån de svar som inkommit från lärosätena. Detta följs sedan av en mer övergripande analys utifrån jämförelser med internationell forskning inom området och med en specifik norsk jämförelse. Avslutningsvis förs en kort diskussion om framtida utvecklingsmöjligheter och möjlig samverkan.

Rapporten sprids digitalt till alla de lärosäten som fick frågorna om kartläggningen och specifikt utskick görs också till de forskargrupper som svarat och beskrivit sin forskning i enkäten. Förhoppningsvis kan detta stödja fortsatt utveckling, samverkan och nätverkande. Forskargruppen vid Göteborgs universitet planerar också för en

workshop hösten 2023 och en nationell konferens 2024 för att ytterligare sprida forskning och skapa nätverk kring utbildning i landsbygd.

Utfall av den svenska kartläggningen

Utfallet av den genomförda kartläggningen beskrivs i detta avsnitt mer övergripande utifrån de fem frågeområdena som var grunden i enkäten. För att underlätta läsbarheten och då vissa frågor går in i varandra redovisas inte enkätsvaren fråga per fråga utifrån svaren från respektive lärosäte/institution/forskargrupp. I stället kommenteras och analyseras enkäten i en mer sammanhållen och övergripande text.

Utifrån de inkomna svaren framgår att forskning som på olika sätt ansluter till frågor kring utbildning i landsbygd sker både i större och mer övergripande projekt med breda ingångar kring utbildningsfrågor och i mer avgränsade mindre projekt med mer specifika, praxisnära och tydligt innehållsrelaterade forskningsfrågor. Det finns forskningsprojekt som spänner över disciplinränsar och även sådana projekt som är mer avgränsade inom en disciplin. Detta hör ihop med de forskningsfrågor som ställs och/eller projektets specifika inriktning. I enkätsvaren finns, föga förvånande, övervägande forskning som bedrivs inom pedagogik, pedagogiskt arbete, pedagogisk profession, didaktik och ämnesdidaktik (där också projekt kopplat till svenska språket och historia ingår) och i vissa svar hänvisas till området utbildningsvetenskap. Dessa projekt undersöker hur de som bor i landsbygd (ungdomar och vuxna) och personal på landsbygdsskolor, oftast förskolor och grundskolor (men också till exempel inom skolformer som naturbruksprogram och vuxenutbildning), upplever utbildning och framtida möjligheter och begränsningar för både individer, grupper och för landsbygden mer specifikt. I flera projekt beforskas studiecirkel, folkbildning och folkhögskolor och vidare undersöks även mer informellt lärande inom idrott och friluftsliv. Ett exempel på ett projekt där informell och livslångt lärande studeras är inriktat på vad som sker i jaktlag. I några projekt finns frågeställningar kopplade till kön/genus och ett exempel är mäns läsning och i ytterligare andra projekt studeras också betydelsen av etnicitet.

I flera projekt fokuseras både på möjligheter och hinder för olika utveckling ur ett bredare perspektiv och det finns i några projekt med kopplingar till ledarskap, organisationsutveckling, professionsutveckling, hållbarhet och migration. Inom dessa områden finns även projekt inom sociologi, statsvetenskap, arbetsvetenskap och kulturgeografi representerade och då handlar det i flera fall om vård och välfärdsfrågor och inte endast utbildning. En central fråga är också hur de som bor i landsbygd kan/vill ha möjlighet att bo kvar på landsbygden. Det är viktigt att betona att flera projekt också ifrågasätter vilka som egentligen har möjligheten att välja att bo kvar (eller inte) då materiella resurser framträder som centrala att förhålla sig till. En aspekt av valmöjligheter är studier som beforskar olika digitala

lösningar och det som beskrivs som "teknikstött" lärande. Vidare har några projekt en tydlig koppling till lärosätenas eget arbete med lärcenter, distansutbildning och utveckling av verksamhetsförlagd utbildning. Det sistnämnda exemplet återfinns inom till exempelvis sjuksköterskeutbildningen och då också med syftet att säkerställa kompetensförsörjning på landsbygd och i sådana projekt finns koppling till vårdvetenskap och omvårdnad.

Samverkan med lokala företag, utbildningsanordnare, kommuner och regioner förekommer oftare i projekt som är inriktade på hållbarhet, utvecklingsfrågor och entreprenörskap. Utifrån de svar som inkommit är det är vanligast förekommande på mindre lärosäten och vid Sveriges Lantbruksuniversitet där kopplingen till det omgivande samhället och landsbygden framträder som tydligast. Vid samverkan återfinns också projekt inom landsbygdsutveckling, turismvetenskap, idrott och friluftsliv, industriell organisationsutveckling, innovationsvetenskap, företagsekonomi och nationalekonomi. Det handlar om olika forsknings- och samverkansprojekt som till exempel utveckling av kompetens/utbildningsinsatser inom livsmedelsproduktion och företagande i skärgårdsmiljöer.

I kartläggningen ingår sammantaget sju pågående eller nyss avslutade **doktorandprojekt** och dessa är samtliga inom ramen för sociologi, pedagogik eller närliggande ämnen inom ramen för utbildningsvetenskap. I ett EU-projekt med en inriktning på entreprenörskap anges dock att det ingick doktorander, men inte några från svenska lärosäten. I tre av doktorandprojekten studeras frågor kopplade till migration i landsbygd och i fyra är det fokus på utmaningar och möjligheter för att leva i landsbygd, utbildning och lärande i lands- och glesbygd både ur ett professions- och barn/ungdom/elev-perspektiv.

Slutsatser från forskningen är i en del fall ännu inte möjliga att explicit ange då det är många pågående studier som har rapporterats. Eftersom bredden på studierna, och perspektiven på landsbygd också är olika inom ramen för kartläggningen ges nedan mer sammanfattande kommentar till de slutsatser som angivits.

Flera av svaren har, från en samhällsnivå, förhållandevis kritiska och problematiserande utgångspunkter där både möjligheter och svårigheter lyfts i de slutsatser som redovisas och där vikten av att beakta materiella resurser betonas. Bland annat framgår att när det gäller kvinnors företagande är det helt avgörande att det på landsbygden finns tillgång till förskolor och skolor. En ytterligare slutsats som kan kopplas både till förskolans betydelse och till migration pekar på att förskolans personal utvecklat ett alltmera dialogiskt förhållningssätt vilket kan ha påverkat integrationsprocesser för nyanlända positivt. Slutsatser från pågående forskning pekar också på att landsbygdens kommuner proportionellt tagit ett stort ansvar för

mottagandet av flyktingar viket bidragit till såväl möjligheter som svårigheter inom olika delar och olika nivåer inom kommunal verksamhet och i lokalsamhället.

Några andra slutsatser rör lärcentra och distansstudier vilka förvisso är en möjlighet för de som är bosatta på landsbygd. Samtidigt visar sig detta vara en krävande utbildningsform både för de studerande och för de huvudmän som anordnar och ansvarar för studierna. Detta kan kopplas till resultat som pekar på att tillhörighet och fria val är komplexa att studera vilket (återigen) väcker frågor om vem som egentligen har möjlighet att stanna kvar på landsbygden. Det sistnämnda kan kopplas till behov av alternativa (digitala) lösningar för utbildning och kompetensförsörjning i landsbygd. Det är också viktigt att uppmärksamma att inte heller sådana lösningar är utan svårigheter.

När det gäller **metoder** som används i forskningen är den klart övervägande delen som anges olika kvalitativa ansatser. Etnografi med deltagande observation av både närsamhällen och institutioner är förhållandevis vanligt förekommande och även digitala observationer finns med bland svaren. Utöver det förekommer intervjuer och det finns ett longitudinellt projekt där ungdomar utbildningsval följs över tid. Kombinationer av intervjuer (enskilt och i grupp), fokusgrupper, enkäter och mer avgränsade observationer är också vanliga. Narrativa ansatser nämns av flera och i ett fall anges aktionsforskning. I de fallen där "mixed methods" eller mer kvantitativa ansatser (och även mikrodata) anges som metod finns ofta en koppling till projekt där fokus i studierna är på entreprenörskap eller utveckling av verksamheter.

De forskningsområden som framträder som **angelägna att samverka** kring utgår givetvis från de specifika forskningsprojekten som bedrivs på lärosäten kopplat till innehållet i forskningen. Det finns ändå flera gemensamma och övergripande angelägenheter som tas upp av flera av de som svarat på enkäten. Önskemål om tvärvetenskapliga forskningsprojekt, både nationell och internationell samverkan och nätverksbyggande är sådana exempel. Det uttrycks också som angeläget att det finns svensk landsbygdsforskning publicerad på engelska så att internationella jämförelser kan göras.

Betydelsen om kunskapsutveckling kring vad utbildning och former för utbildning på landsbygd betyder för inkludering, integration och social sammanhållning efterfrågas i flera av svaren. Vidare lyfts hur inkluderande miljöer både för studier och senare arbete och försörjning är möjliga att utveckla och exempel på betydelsen av lärcenter och "co-workingmiljöer". Hur utbildning hör ihop med annan välfärd och social service anses också angeläget att studera. Vidare efterfrågas frågor om utbildning för landsbygdens egna aktörer kopplat till exempelvis ledarskap, rutiner och affärsutveckling

Flera av svaren efterlyser också kritiska och komparativa studier och metodutveckling. Ytterligare förslag på områden att utveckla är att genomföra forskning från olika svenska landsbygder till exempel att både ha forskning från norra och södra Sverige och kust (skärgård) och inland vilket kan tolkas som att geografiska lägen och kontexter bör tillmätas intresse. Vidare beskrivs också att det är centralt att problematisera och nyansera vad och hur landsbygd definieras både mer allmänt och utifrån olika teoretiska perspektiv. Det kan tolkas som landsbygd inte kan förstås utifrån enhetliga beskrivning utan det finns många olika landsbygder vilket alltså pekar på behov av nyanserade beskrivningar och återigen, värdet av att kontextualisera forskningen. Ovanstående kommentarer stöds av bredden i de discipliner som svarat på enkäten men också att en del av forskningsprojekten förefaller relativt små och möjligen, därför i extra stort behov av samverkan? I enkäten hade vi tyvärr inte explicit frågat om finansiering, men flera av projekten förefaller vara finansierade av mindre projektbidrag. Det finns dock ett exempel på finansiering från EU, fyra från VR och ett från Forte och i något projekt sker en samverkan av ett stort antal forskare från samma lärosäte.

Organiserat från Umeå universitet finns också Glesbygdsskolenätverket. Nätverket organiserar glesbygdsskolor där definitionen bland annat är att skolan vara placerad i glesbygd, det vill säga inte i kommunens centralort, vara en mindre enhet om cirka 30–55 elever och ledas av en rektor på distans. Nätverket samlar lärare vid glesbygdsskolor och forskare från flera universitet. De senaste forskningsbaserade publikationerna behandlar bland annat områden som digital kompetens (Pettersson & Näsström, 2020) och specialpedagogik (Pettersson & Ström, 2020).

Internationell jämförelse och analys

En vanlig fråga eller diskurs inom internationell forskning om utbildning och landsbygd är för eleven frågan: "Ska jag stanna eller ska jag flytta?" Frågan är sammanflätad med flera andra diskurser, till exempel framställs landsbygder ofta som att de befinner sig i kris och lider av depopulation, men också flera positiva aspekter, som att alla känner varandra och att landsbygder är bra platser för rekreation eller turism (jfr Corbett, 2013). När det gäller möjligheter till karriärutveckling och livslångt lärande framställs landsbygder dock sällan som att de erbjuder ett stort utbud av sysselsättningsmöjligheter. Snarare gör normer kopplade till utbud och möjligheter att landsbygder associeras till bristsamhällen, vilket i sin tur gör att ungdomar som väljer eller att bo kvar ofta beskrivs som oförmögna att migrera eller som ett individualiserat misslyckande (Farrugia, 2014; Tse och Waters, 2013). I detta sammanhang kan landsbygdsungdomars karriärbanor ses som om att de "knuffas" från sina landsbygdsorter genom retorik från deras familjer och skolor,

och/eller "dras" någon annanstans på grund av sysselsättningsmuligheter och av hur landsbygds beskrivs och representeras i politik och media (Farrugia, 2014).

Att stanna eller lämna har analyserats i flera kvantitative amerikanske studier (Byun et al., 2015; Meece et al., 2013; Schmitt-Wilson, 2013). Allmänna slutsatser är at ungdomar på landsbygden møter ulike utbildnings- og yrkesbanebarrierer, det vill säga geografisk utbildningsisolering. De har lokalt få ettergymnasiale utbildnings- og yrkesmuligheter og dessutom finns eventuelt sociokulturelle forventninger som inte støder ettergymnasial utdanning. Dessutom er det også indikationer, både i USA og på andre hold, på at social klasse kan ha større betydelse än i urbane sammenheng (jfr Furlong, 2009; McLaughlin et al., 2014). Flere studier har også undersøkt faktorer som påvirker utvandringssmønstre for ungdomar på landsbygden og kommet fram til at kvinner tenderer at lämna mer än män, og innvandrere lämner oftere än de til rotete medlemmer av landsbygdssamhøllen (Kloep et al., 2003; Nugin, 2014; Rauhut og Littke, 2016).

När det gäller hvilken spesifikk forskning som gjennomføres med fokus på utdanning på landsbygd finns en ny publikasjon fra Australia der en forskargruppe har gjennomført en kartlegging av australsk forskning om utdanning på landsbygd (Roberts et al., 2022). Deres slutsatser peker på at begreppet landsbygd (rural) ofta anvendes på ett generaliserende sät utan at på ett djupere plan analysere vad det betyr eller hvilken mening det har for forskningens resultat. Återigen framtræder urban forskning og urbane samhøllen som givne utgangspunkt og norm.

I det her prosjektets opplegg ingikk også en spesifikk jmførelse med norsk forskning innen området og den analysen får avslute vår internasjonelle utblikk. Analysen er som helhet skrevet på norsk og er gjort av professor Unn Doris Bæck verksam ved Arctic University i Norge.

Norsk forskning innen området

I Norge har en hatt en aktiv og eksplisitt distrikts- og desentraliseringspolitikk i hele etterkrigstiden, og samfunnsvitenskapelig forskning med et geografisk fokus har lang historie, bredde og dybde. Dette inkluderer blant annet lokalsamfunnsforskning, lokalsamfunnsplanlegging og forskning med et statsvitenskapelig utgangspunkt der fokus på regional utvikling står sentralt (se for eksempel Arbo, 2011; Stein, 2019). Som en av samfunnets essensielle basisinstitusjoner står utdanningssystemet sentralt i et distriktpolitisk perspektiv og utdanningsinstitusjoner anses som viktige for regional utvikling. I distriktpolitiske dokumenter og analyser har fokuset imidlertid vært først og fremst på høyere utdanning.

Den geografiske faktoren har i lang tid vært påpekt som en forskjellsdimensjon i læreplaner og i andre utdanningspolitiske dokumenter i Norge; nevnt i samme åndedrag som sosial bakgrunn, etnisitet og kjønn. Den nordligste landsdelen har spesielt stått overfor utfordringer knyttet til fraflytting, sentralisering og mangel på arbeidsplasser, og dette har ført til at forskningsmiljøene knyttet til UiT (Norges arktiske universitet) har tatt et spesielt ansvar for forskning knyttet til disse problemstillingene. Dette gjelder også koblingen mellom utdanning og geografi, og den pedagogiske forskningen ved UiT har hatt en fremtredende samfunnsvitenskapelig profil der det å forstå læringsprosesser med geografisk kontekst som et av flere viktige utgangspunkt har stått sentralt. Et annet sterkt forskningsmiljø når det gjelder forskning med et distriktsfokus er forskningsstiftelsen Rurales (Institutt for rural- og regionalforskning) i Trondheim, der fokuset er tverrfaglige rurale studier som inkluderer forskning på lokalsamfunn, ressursforvaltning, ruralt næringsliv og kommunal- og regionalutvikling, samhandling bygd og by, sentrum og periferi. Utdanningsfeltet har imidlertid ikke vært spesielt fremtredende i forskningen tilknyttet Rurales. Forskning på geografiske utdanningsforskjeller finner vi også ved andre universiteter og forskningsinstitusjoner i Norge, men det er nok rimelig å si at forskningsfeltet ikke er særlig stort.

Når det gjelder metodisk tilnærming har forskningsfeltet på samme måte som i Sverige vært dominert av kvalitative tilnærminger. Statistikk og kvantitative analyser har imidlertid vært viktige for å dokumentere tilstedeværelsen av geografiske utdanningsforskjeller i Norge (se for eksempel Falch, Johannesen, & Strøm, 2009; Vibe, Frøseth, Hovdhaugen, & Markussen, 2012), men som vist annet sted (Bæck, 2015), så går slike analyser sjelden i dybden når det gjelder å forklare forskjellene. Den geografiske faktoren har gjerne hatt status som en kontrollvariabel som ofte ikke undersøkes videre. Generelt kan en nok si at norsk utdanningsforskning lider under utilstrekkelig kontekstualisering av studier og resultater, som det også pekes på i den svenske studien.

En vinkling som ikke fremstår som særlig utbredt i den svenske kartleggingen, men som har vært mer synlig i norsk forskning på utdanningsforskjeller de seneste år, handler om den utdanningspolitiske dimensjonen som kan være med på å forklare de geografiske utdanningsforskjellene. Flere forskere har for eksempel pekt på dysfunksjonelle sider ved en desentraliseringspolitikk som i utgangspunktet hadde som intensjon at kommunene skulle gis større autonomi og at avgjørelser dermed tas nærmere brukerne og med utgangspunkt i stedsspesifikke situasjoner (se for eksempel Bæck, 2022; Nordkvelle & Nyhus, 2017). I stedet ble aktørene fanget i en slags mål-middel-rasjonalitet der skoleledere og lokale skolemyndigheter tvinges til å la økonomiske prioriteringer virke for mye inn på beslutningsprosessene.

Avslutande kommentarer och framtida utvecklingsmöjligheter för forskningsområdet utbildning i landsbygd

Sammantaget kan vi inte göra anspråk på att den kartläggning som genomförts på något sätt är fullständig. Det finns tydliga metodologiska brister i den form av utskick som var möjligt att göra inom ramen för projektet. Trots det menar vi att föreliggande kartläggningen ändå utgör ett första försök där vissa forskningsområden och projekt om utbildning i landsbygd blivit belysta och kan utgöra ett stöd i fortsatt nätverksbyggande inom området. Det finns några områden som vi särskilt vill peka på som viktiga frågor för forskningsområdet framgent.

Det är inledningsvis behoven av samverkan över disciplinränsar och att en mer samlad forskningsfinansiering möjligen skulle kunna gynna området. Nu förefaller många projekt att vara ambitiösa men små, vilket kanske kan bidra till att forskningen inte får en mer omfattande spridning? Vidare vill vi särskilt peka på betydelsen av att lyfta fram den kontext där forskningen bedrivs och vikten av att definiera vad landsbygd syftar på i den forskning som bedrivs. Förhoppningsvis skulle detta bidra till en tydligare bild av vad vi menar med begreppet landsbygd i den forskning som bedrivs och kanske skulle den urbana normens dominans bli mer synlig? Slutligen vill vi särskilt lyfta fram vikten av att röster från de som lever sina liv på landsbygden blir hörda och att deras reella valmöjlighet till exempelvis utbildning granskas öppet och kritiskt.

Även om föreliggande rapport inte gör anspråk på att kunnat kartlägga all pågående forskning kopplat till utbildning på landsbygd ser vi rapporten som ett viktigt bidrag och underlag till framtida samarbeten och dialog.

Avslutningsvis vill vi tacka alla som svarat på kartläggningens frågor och engagerat sig för att utveckla forskningen om utbildning i landsbygd och vi hoppas på en utvecklad samverkan inom området. Om ni har några frågor om rapportens innehåll är ni välkomna att höra av er till Monica Johansson Göteborgs universitet (monica.johansson.3@gu.se)

Referenser

- Arbo, P. (2011). Universitetet som regional utviklingsaktør. In S. Jentoft, J.-I. Nergård, & K. A. Røvik (Eds.), *Hvor går Nord-Norge? Tidsbilder fra en landsdel i forandring*. Stamsund: Orkana Akademisk.
- Beach, D., From, T., Johansson, M. & and Öhrn, E. (2018). Educational and spatial justice in rural and urban areas in three Nordic countries: A meta-ethnographic analysis. *Education Inquiry*, 9:1, 4-21.
- Bæck, U.-D. K. (2015). Rural location and academic success. Remarks on research, contextualisation and methodology. *Scandinavian Journal of Educational Research*. doi:10.1080/00313831.2015.1024163
- Bæck, U.-D. K. (2022). Towards a critical realist ontology for spatial education analysis. In M. S. Archer, U.-D. K. Bæck, & T. Skinningsrud (Eds.), *The Morphogenesis of the Norwegian Educational System. Emergence and Development from a Critical Realist Perspective*. Routledge Studies in Critical Realism. Routledge.
- Byun, S.-Y., Irvin, M. J., & Meece, J. L. (2015). Rural–Nonrural Differences in College Attendance Patterns. *Peabody Journal of Education*, 90(2), 263-279. doi:10.1080/0161956X.2015.1022384
- Corbett, M. (2013). I'm Going to Make Sure I'm Ready before I Leave: The Complexity of Educational and Mobility Decision-making in a Canadian Coastal Community. *Journal of Rural Studies* 32: 275-82.
- Falch, T., Johannesen, A. B., & Strøm, B. (2009). Kostnader av frafall i videregående opplæring (Vol. 08/09). Norway: Senter for økonomisk forskning.
- Farrugia, D. (2014). Towards a Spatialised Youth Sociology: The Rural and the Urban in times of Change. *Journal of Youth Studies* 17.3 (2014): 293-307.
- Furlong, A. (2009). Revisiting transitional metaphors: reproducing social inequalities under the conditions of late modernity. *Journal of Education and Work*, 22(5), 343-353. doi:10.1080/13639080903453979
- Kloep, M., Hendry, L. B., Glendinning, A., Ingebrigtsen, J.-E., & Espnes, G. A. (2003). Peripheral Visions? A Cross-cultural Study of Rural Youths' Views on Migration. *Children's Geographies*, 1(1), 91-109. doi:10.1080/14733280302189
- Johansson, M. (2017). "Yes, The Power Is in The Town": An Ethnographic Study Of Student Participation In A Rural Swedish Secondary School. *Australian and International Journal of Rural Education*. (Vol. 27 (2) pp. 61-76.

- McLaughlin, D. K., Shoff, C. M., & Demi, M. A. (2014). Influence of Perceptions of Current and Future Community on Residential Aspirations of Rural Youth. *Rural Sociology*, 79(4), 453-477. doi:10.1111/ruso.12044
- Meece, J. L., Hutchins, B. C., Byun, S.-y., Farmer, T., Irvin, M. J., & Weiss, M. F. (2013). Preparing for adulthood: A recent examination of the alignment of rural youth's future educational and vocational aspirations. *Journal of educational and development psychology*, 3(2), 175-192. doi:10.5539/jedp.v3n2p175
- Nordkvelle, Y., & Nyhus, L. (2017). Management by objectives as an administrative strategy in Norwegian schools: Interpretations and judgements in contrived liberation. In N. Veggeland (Ed.), *Administrative Strategies of Our Time* (pp. 219–260). New York: Nova Science Publishers.
- Nugin, R. (2014). "I think that they should go. Let them see something". The context of rural youth's out-migration in post-socialist Estonia. *Journal of Rural Studies*, 34, 51-64. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.jrurstud.2014.01.003
- Pettersson, G & Näsström, G. (2020). Educators' digital competence in Swedish Rural schools. *European Journal of Open, Distance and e-Learning* 23(2), 65-82. DOI: 10.2478/eurodl-2020-0011
- Pettersson, G & Ström, K. (2020). Remote consultation between special educators and teachers in rural schools in Sweden. *Education in the North*, 27(2), 56-72. ISSN 0424-5512
- Rauhut, D., & Littke, H. (2016). 'A one way ticket to the city, please!' on young women leaving the Swedish peripheral region Västernorrland. *Journal of Rural Studies*, 43, 301-310. doi:http://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2015.05.003
- Roberts, P., Downes, N. & Reid, JA. (2022) Engaging rurality in Australian education research: addressing the field. *Australian Educational Researcher*.
https://doi.org/10.1007/s13384-022-00587-4
- Schmitt-Wilson, S. (2013). Social Class and Expectations of Rural Adolescents: The Role of Parental Expectations. *The Career Development Quarterly*, 61(3), 226-239. doi:10.1002/j.2161-0045.2013.00051.x
- Stein, J. (2019). The Striking Similarities between Northern Norway and Northern Sweden. *Arctic Review*, 10, 79-102.
- Tse, J. K. H., & Waters, J. L. (2013). Transnational youth transitions: becoming adults between Vancouver and Hong Kong. *Global Networks*, 13(4), 535-550. doi:10.1111/glob.12014

Vibe, N., Frøseth, M. W., Hovdhaugen, E., & Markussen, E. (2012). *Strukturer og konjunkturer. Evaluering av Kunnskapsløftet. Sluttrapport fra prosjektet "Tilbudsstruktur, gjennomføring og kompetanseoppnåelse"* Retrieved from Oslo, Norway.

Öhrn, E & Beach, D. (Eds.). (2019). *Young people's life and schooling in rural areas. Ethnography and Education*. London: Tufnell Press.

2022-09-16

Till registrator och berörda forskare

Kartläggning av aktuell svensk forskning om utbildning på landsbygd

Uppdrag Landsbygd är ett regeringsuppdrag till SLU där syftet är att stärka forskningen om landsbygder. Ett av de projekt som fick medel 2022 är genomförandet av en kartläggning av svensk forskning inriktad på utbildning i landsbygd. Projektledare är docent Monica Johansson vid Göteborgs universitet och i projektet medverkar också docent Per-Åke Rosvall på Umeå universitet och professor Unn Doris Baeck från Arctic University i Norge.

Det här utskicket går till svenska lärosäten och vi i projektgruppen är tacksamma om ni på ert lärosäte har möjlighet att besvara några korta frågor (se nästa sida) och återkomma med svar via e-post till monica.johansson.3@gu.se senast 2022-10-28.

Svaren på frågorna kan skickas in direkt från respektive fakultet/institution/forskargrupp. Om ni inte har någon forskning inom det efterfrågade om är vi tacksamma om ni meddelar oss detta.

Utifrån svaren på frågorna görs en analys som sedan jämförs med norsk forskning där likheter, skillnader och utvecklingsmöjligheter beskrivs. Analysen dokumenteras genom en kort skriftlig rapport vilken sprids digitalt till er som svarat på frågorna vilket vidare också kan stödja fortsatt nätverksbyggande inom området. Forskargruppen vid Göteborg och Umeå universitet planerar också för en konferens kring utbildning på landsbygd och inbjudan skickas till er när datum är bestämda.

Tack för er hjälp och kontakta gärna undertecknad om det är några frågor!

Monica Johansson Göteborgs universitet

E-post: monica.johansson.3@gu.se

Telefon: 031 – 786 27 51

Frågor för kartläggning om aktuell forskning kring utbildning i landsbygd

Tacksam för svar senast 2022-10-28 till: monica.johansson.3@gu.se

1 Lärosätets pågående forskning om/kopplat till utbildning på landsbygd

- a) Vilken aktuell forskning finns på ert lärosäte/fakultet/institution?
- b) Vilka forskargrupper arbetar med området? Ange gärna kontaktpersoner till de olika forskargrupperna
- c) Inom vilka discipliner genomförs forskningen?
- d) Finns det några aktuella doktorandprojekt? Ange gärna vilka

2 Forskningsfrågor som adresseras

- a) Vilka forskningsfrågor är det som främst adresseras i er forskning?
- b) Vilka huvudsakliga slutsatser kan dras från forskningen?

3 Metoder i forskningen

- a) Vilka vetenskapliga metoder är vanligtvis förekommande i forskningen?

4 Önskemål om framtida samverkan

- a) Vilka forskningsområden anser ni är angelägna att framgent samverka kring, både nationellt och internationellt?

Tack för er medverkan och hör gärna av er om det är några frågor!

Vänliga hälsningar Monica Johansson

Inrapporterad eller känd aktuell forskning inom området Utbildning i landsbygd

Lärosäte och forskningens inriktning

Streck - indikerar att inget svar inkommit eller att lärosätet samstämmt rapporterat att de inte har någon forskning inom området (observera att så inte behöver vara fallet).

DP indikerar att det är ett doktorandprojekt.

Siffran inom parentes anger det antal projekt som medräknats till exempel (2). Observera att det kan finnas fler och att antalet projekt som beskrivits ibland varit svåra att avgränsa från varandra.

Blekinges Tekniska Högskola -----

Chalmers Tekniska Högskola -----

Försvvarshögskolan -----

Gymnastik och Idrottshögskolan -----

Göteborgs universitet

Pedagogik och pedagogiskt arbete: Flera olika nyss avslutade och pågående projekt kopplade till utbildning i landsbygd. Pedagogiska professioner arbete inom utbildning i landsbygd (varav 1 DP), elever uppfattningar om utbildning och framtid, skolmisslyckande, nyanländas situation och ett DP om förekomst av mobbing (6).

Handelshögskolan ----

Högskolan Borås ----

Högskolan Dalarna ----

Högskolan Gävle ----

Högskolan Halmstad

Ingen pågående forskning men tidigare forskning kopplat till företagande, ledarskap och entreprenörskap.

Högskolan Jönköping

Pedagogik, nationalekonomi och företagsekonomi m.fl.: Lärande i jaktlag och tidigare forskning om kvinnors företagande i landsbygd som betonar vikten av förskolor och skolor (1).

Högskolan Kristianstad ----

Högskolan Skövde ----

Högskolan Väst

Arbetsintegrerat lärande: DP om professioner som arbetar med barn/ungdomar/elever i en landsbygdskommun. Värt att notera är dock att Högskolan i Väst även är aktiva på Campus Västervik där det finns olika forskning kopplat till landsbygd (1).

Karlstads universitet

Pedagogik och svenska: Rurala läsprojekt kopplat till kön (1)

Karolinska institutet ----

Kungliga Tekniska Högskolan ----

Linköpings universitet

Pedagogik: DP om integration av nyanlända familjer i landsbygdskolor (1)

Linneuniversitetet

Pedagogik: Digitala möjligheter och begränsningar kopplat till entreprenörskap och utbildning i landsbygd (1)

Luleås tekniska universitet

Pedagogik: DP om livslångt lärande kopplat till jordbruk i arktisk glesbygd (1).

Lunds universitet ----

Malmö universitet

Arbetsvetenskap, sociologi och utbildningsvetenskap: Myndigheter och kommuner i landsbygd, att leva på landsbygd och utbildning på Naturbruksprogram (3)

Mittuniversitetet

Informatik, Pedagogik, Teknik och Vårdvetenskap m.fl.: Olika projekt om teknikstött lärande och former och möjligheter med distansstudier i högre utbildning och utbildning i glesbygdsskolor. DP om rektorers arbete i glesbygd (4)

Mälardalens universitet ----

Stockholms universitet ----

Sveriges lantbruksuniversitet

Landsbygdsutveckling: Folkbildning i landsbygd (främst folkhögskolor och studieförbund) och tidigare forskning om utbildningsinsatser inom ramen för EU:s landsbygdsprogram (2).

Södertörns högskola

Turismvetenskap: Turismrelaterat företagande i skärgård, sociala relationer mellan olika grupperingar i skärgård och forskning kring föreställningar om skärgård (1).

Umeå universitet

Pedagogik: Flera pågående och avslutade projekt om elevers karriärvägar, utbildning i landsbygd och nyanländas situation (3).

Uppsala universitet

Kulturgeografi, statsvetenskap och pedagogik m.fl.: DP om folkbildning för asylsökande och den internationell migrationens sociala och ekonomiska påverkan på landsbygd (2)

Örebro universitet ----